

Biografie Jelle Jolles, hoogleraar Neuropsychologie

“Het is de omgeving die bepaalt hoe de hersenen rijpen en in welke richting een persoon zich ontplooit: context shapes the brain. De genen bepalen alleen de randvoorwaarden waarbinnen een persoon zich kan ontwikkelen. Het aanbieden van voldoende oefening, ervaring en zintuiglijke prikkels kunnen ervoor zorgen dat iemands talenten volledig tot ontwikkeling komen. Dat geldt voor jongeren, voor volwassenen en voor ouderen. De omgeving speelt hierin een cruciale rol. Bij jongeren zijn dat ouders en leraren. Zij stellen kinderen en tieners in staat zichzelf te ontplooien door het geven van steun, sturing en inspiratie, en door het wijzen van routes en het verstrekken van kennis. Bij volwassenen en ouderen gaat het om Levenlang Leren, en ook hierbij is de omgeving erg belangrijk voor het scheppen van voorwaarden.”

Achtergronden

Jelle Jolles is Universiteitshoogleraar Neuropsychologie aan de Vrije Universiteit Amsterdam en leidt het Centrum Brein & Leren. Jelle is een autoriteit, veelgevraagd spreker en graag geziene gast in de media als het gaat over de ontwikkeling en ontplooiing van jeugdigen en om het cognitief presteren bij volwassenen en ouderen.

Jolles is afgestudeerd in zowel de neurowetenschappen (neurochemie) als in de gedragswetenschappen (neuropsychologie). Bovendien is hij praktijkprofessional in de klinische neuropsychologie. De kennis en ervaring die hij in de eerste twee decennia van zijn wetenschappelijke carrière opdeed met fundamenteel neurowetenschappelijk onderzoek én in zijn klinisch neuropsychologisch werk met patiënten met een hersendysfunctie, blijken een relevante voedingsbodem te zijn voor zijn huidige werk. De focus ligt daarbij vooral op het domein van cognitieve ontwikkeling, leren en het brein bij de doelgroep kinderen, tieners en bijna-volwassenen. Daarbij gaat het om de ontplooiing over de gehele periode tussen ongeveer 8 en 25 jaar.

‘De mens in zijn context’ en de klinische neuropsychologie

Naast zijn werk als neuropsycholoog werkte Jelle lang als BIG¹ geregistreerd gezondheidszorgpsycholoog en klinisch neuropsycholoog. Die ervaring heeft er sterk aan bijgedragen dat hij in zijn werk een multidimensionale aanpak voorstaat. De persoonlijkheid van de mens wordt bepaald door een combinatie van biologische, psychologische, sociale en culturele factoren. Juist die samenhang verklaart volgens hem de grote verschillen die er kunnen bestaan tussen individuele personen, terwijl er toch ook veel aspecten zijn waarin ze overeenkomen. “De hersenen zijn plastisch en blijven dat ook. Ze zijn het orgaan dat ervoor zorgt dat de mens zich kan aanpassen aan een veranderende omgeving. Daarom is het belangrijk dat zowel jonge als oudere mensen blijvend gestimuleerd worden en niet stil blijven staan. Jongeren zijn de toekomst, maar”, zegt Jelle, “we moeten ze nog wel zien als ‘werk in uitvoering’. In de tiener komen hersenen, beleving, gedrag, ontwikkeling, stoornissen, welbevinden en cognitief functioneren bij elkaar. Veel meer dan de genen is de eerdere leef- en leeromgeving bepalend voor het functioneren.”

Boeken en media

Jelle schreef diverse boeken, waaronder zijn bestseller ‘Het tienerbrein’ (2016) en ‘Ellis en het verbreinen’ (2011) en publiceert met zeer grote regelmaat in Nederlandstalige vak- en publikstijdschriften en in de internationale literatuur. Met evenveel verve spreekt hij op een wetenschappelijk congres voor collega’s, als op een event voor managers of bestuurders, als voor een zaal vol ouders en leraren. Hij is regelmatig te gast bij radioprogramma’s en TV. Ook gaf hij recent een TEDx talk.

Jelle is pleitbezorger van een sterke dialoog tussen wetenschap en praktijk. Hij is groot voorstander van het in het onderwijs toepassen van kennis over leren en presteren en de rol van het brein. Ook relevant is de bijdrage van een stimulerende en inspirerende omgeving. “Er is een stuwmeer aan

¹ Register Beroepen Individuele Gezondheidszorg

bruikbare kennis, maar deze kennis moet veel beter worden toegepast. Bijvoorbeeld voor een betere ontplooiing van jongeren, maar zeker ook van volwassenen en ouderen in het kader van Levenlang Leren.” Als enthousiast en bevlogen verteller levert hij graag zijn bijdrage aan deze dialoog.

Opleiding en werkervaring

Jolles is opgeleid aan de Universiteit Utrecht. Hij behaalde er een doctoraal examen in de neuro/biochemie en een in de psychologie (neuropsychologie). Ook behaalde hij er zijn kandidaatsdiploma filosofie. De ongewone combinatie van disciplines is er de oorzaak van dat Jolles zijn interesse heeft in de samenhang van hersenen en gedrag en in de vele biologische factoren die ons gedrag beïnvloeden. Tevens motiveert het hem om de spraakverwarring die er bestaat tussen de neurowetenschappen en gedragswetenschappelijke en cognitieve invalshoek aan te pakken. Naast wetenschapper is Jolles praktijkspecialist. Hij is BIG-geregistreerd klinisch neuropsycholoog en GZ-psycholoog. Vandaar zijn interesse in ‘de persoon in zijn context’: een patiënt en zijn klachten en/of cognitieve stoornissen kan alleen goed beoordeeld worden als je zijn achtergronden, persoonlijke biografie en leefomgeving meeneemt in je overwegingen.”

1985 – 2009: Neuropsychologische ontwikkeling en veroudering

Van 1985 tot 2009 was Jolles verbonden aan de Universiteit Maastricht. Hij combineerde de functie van opleider GZ-psychologie met die van hoogleraar Neuropsychologie & Biologische Psychologie. Tevens was hij verantwoordelijk voor de afdeling Neuropsychologie van het academisch ziekenhuis. Hij richtte zich met zijn team op neuropsychologische ontwikkeling en veroudering. Naast onderzoek naar Alzheimer en andere vormen van dementie hield Jolles zich bezig met de neuropsychologische effecten van traumatisch hersenletsel. Een belangrijke onderzoekslijn was die naar ADHD bij jeugdigen en jong-volwassenen. Met zijn team keek hij in al zijn patiëntgebonden werk naar vaardigheden als leren, geheugen en doelgericht handelen.

1995 – heden: Cognitieve ontwikkeling, leren en het brein

Sinds medio jaren negentig houdt hij zich naast zijn werk op het gebied van de cognitieve veroudering ook intensief bezig met het domein van cognitieve ontwikkeling, leren en het brein. Sinds 2009 is Jolles verbonden aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Hij was daar verantwoordelijk voor het opzetten van het onderzoeksinstituut LEARN! en was daarvan directeur van 2009 tot 2013. Binnen het door hem opgerichte Centrum Brein & Leren houden Jolles en zijn team zich bezig met het lerende kind, de lerende tiener, de lerende leraar en lerende ouder, maar ook met ‘een Leven Lang Leren’ en met leer- gedrags- en geheugenstoornissen. Het fundamentele onderzoek in het Centrum beoogt om meer zicht te krijgen op mechanismen rond hersenen, cognitie en gedrag. Het toegepast onderzoek richt zich op onderwijsinnovatie en neuropsychologische interventies.

Het belangrijkste doel dat Jolles voor ogen heeft is de samenleving, en dan met name de gezondheidszorg en het onderwijs, laten profiteren van de grote inzichten die de laatste jaren zijn verkregen over ons brein, over de hersenen en hersenfuncties, en over de neuropsychologische vaardigheden in relatie tot de omgeving.

Korte CV

Curriculum vitae

1949 Geboren in Den Haag

1968 Diploma gymnasium Haganum, Den Haag

1975 Afronding studie Scheikunde (Neurochemie, cum laude; Utrecht)

1977 Afronding studie Psychologie (Cognitieve Psychologie, Neuropsychologie; Utrecht)

1980 Wetenschappelijke promotie op onderzoek naar 'Peptidehormonen in relatie tot leergedrag en hersenfunctie' (Utrecht)

1980-1985 Verbonden aan Psychiatrische universiteitskliniek Utrecht

1982 Mede-grondlegger eerste Nederlandse Geheugenpoli

1983 Klinisch Psycholoog NIP, later geregistreerd als GZ-Psycholoog BIG en Klinisch Neuropsycholoog BIG

1985-2009 Hoogleraar 'Neuropsychologie & Biologische Psychologie', Universiteit van Maastricht, hoofd neuropsychologische gezondheidszorg AZM en Psychiatrisch Ziekenhuis Vijverdal, opzet eerste Nederlandse Alzheimer centrum en Maastricht Aging Study

1995-2001 Directeur Instituut Hersenen & Gedrag, Maastricht

2002-2006 Voorzitter landelijke commissie Hersenen & Leren, NWO/OCW

2006-heden Oprichter en directeur Centrum Hersenen en Leren, (Maastricht 2006-2008; Amsterdam 2009-heden)

2009 Benoeming tot hoogleraar 'Hersenen, Gedrag en Educatie' alsmede Educational Neuropsychology aan de Vrije Universiteit Amsterdam

2009-2013 Wetenschappelijk directeur LEARN!, onderzoeksinstituut op het gebied van educatie

2009-2016 Landelijk coördinator van het koepelprogramma LEREN, dat berust onder het Nationaal Initiatief Hersenen en Cognitie (NIHC) van NWO: een samenwerkingsverband van onderzoekers in zeven universitaire centra met enkele tientallen maatschappelijke organisaties op het gebied van onderwijs

2013-heden Universiteitshoogleraar Neuropsychologie en leiding Centrum Brein & Leren, Vrije Universiteit Amsterdam

Websites

www.jellejolles.nl

www.hersenenenleren.nl

www.tienerbrein.nl